

MOYER—HAYWOOD JUTUN ESIHISTORIAA.

Kirj. C. P. Connolly. — Kuvat Collier's Weekly'stä

Maailman huomio on kiintynyt Idahoon, tuohon lännen pikku valtioon, jonka asukasluku ei nouse yli 205,000. Ei ainoastaan Amerikan vaan Saksan, Venäjän ja muiden maiden valistuneimmat sosialistit seuraavat jännityksellä tätä juttua. Sosialistit näkevät tässä oikeusjutussa yhteenoton sosialismin ja kapitalismin välillä, yhden niitä taisteluja, joiden sarja on alkamassa tai on jo alkanut. Että näin on asianlaita, joltun etupäässä siitä tosiasiasta, että Lännen Kaivantomiesten Liitto muntamia vuosia sitte asettui poliittisessa suhteessa puhtaasti sosialistiselle kannalle. „Kapitalistit ovat onnistaneet meidän kaivantomme, metsämme, vieläpä vesivoimammekin. Mutta niille ei tule onnistumaan meidän perustuslakimme kumoaminen, ja Idaho ei tule onnistumaan tarkoituksessaan, yhdessä kaivannonomistajain kanssa hirttää Moyer, Haywood ja Pettibone ja sitte lyödä hajalleen suuri ja hyvin järjestetty työväenjärjestö”. Sellainen on syytettyjen toverien ja ystävien haaste.

Idaho puolestaan vakuuttaa nostaneensa oikeudenkäynnin entisen kuvernöörinsä Frank Steunenbergin, ensimmäisen marttyyrinsä, murhasta epäiltyjä kaivanto miehiä vastaan. Ja Idahon kansa otaksuu tietysti, että valtio koettaa saattaa syylliset rangaistukseen. „olkoopta sitte nämä nyt kysymyksessä olevat miehet syyllisiä tai syyttömiä.” Idahon kansa kokonaisuudessaan ei tahdo ottaa huomataksseen tässä asiassa sosialismin ja kapitalismin väriivivoja. Se ei sano julistaneensa sotaa järjestynyttä työväestöä vastaan, ja se on samalla päättänyt tämän oikeusjutun kautta torjua yltään ne väärinkäsitykset, joita on syntynyt sitte kun Moyer, Haywood ja Pettibone vangittiin.

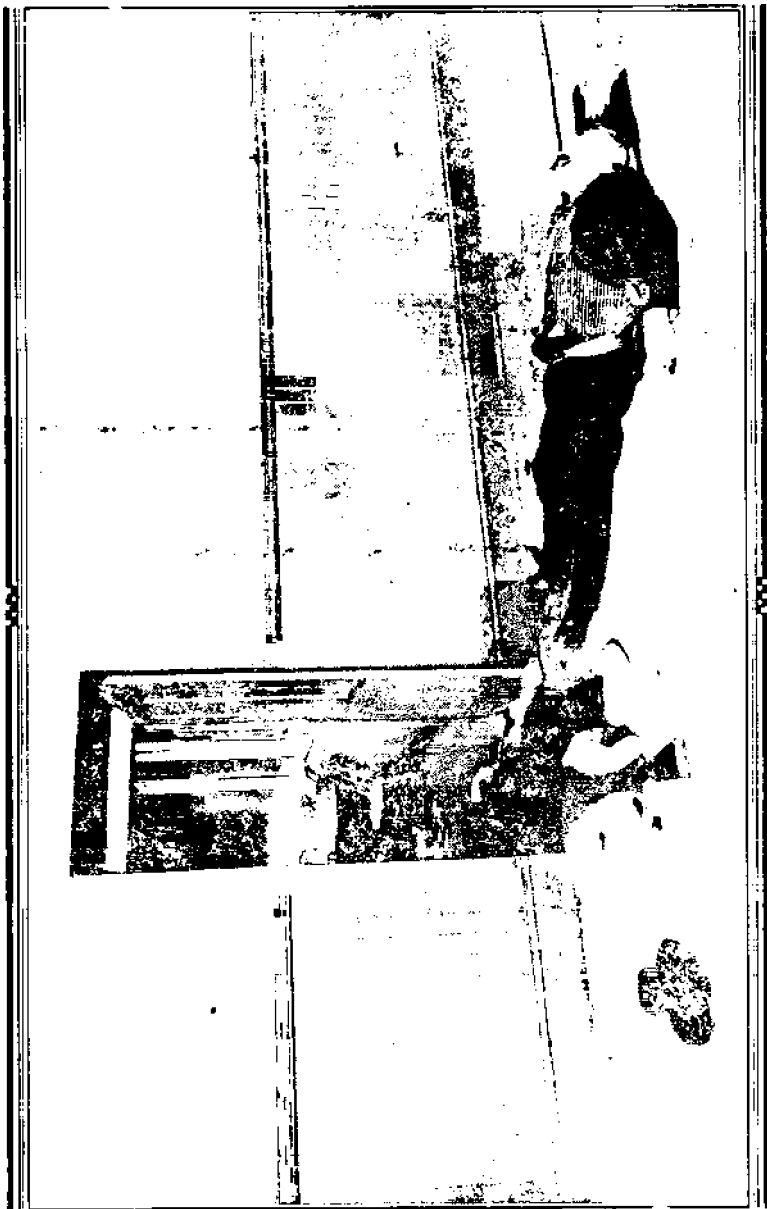
Idahon valtion suippo kulmake pistäikse pohjoisessa Montanan läntisen ja Washingtonin itäisen rajan väliin. Coeur d'Alene seutu (saanut nimensä erästä intiaaniheimosta) sijaitsee viidensadan mailin päässä Boisesta, Idahon valtion pääkaupungista. Kün Butte on suuri kuparikaupunki, niin on Coeur d'Alene 200 mailia Buttesta luoteeseen, kuuluisa lyijyaarteistaan. Sen asukasluku on noin kymmenen tuhatta ja pinta alaltaan se on 24 mailia pitkä ja 1—5 mailia leveä. Wallace, seudun pääkaupunki, jossa on kolmisen tuhatta asrkasta, sijaitsee syvässä ja altaassa laaksossa, jota kaikilta puolilta ympäröivät korkeat, jyrkkärinteiset vuoret. Useissa saman seudun pienemmissä kaupungeissa ympäröivien vuorien rinteet ovat niin jyrkkiä ja laaksot niin altaita, että kaupungeilla ei ole laajenemisen mahdollisuutta. Asunnoista on siellä yleensä puute ja siitä johtun, että kaivantomiehet siellä ovat suurimmaksi osaksi perheettömiä. Tämän alueen kaupungeista tärkeimmät ovat Mullan, Burke, Gem, Murray, Kellog ja Wallace. Tällä metalleista rikkaalla alueella tapahtuivat kuuluisat „Coeur d' Alenen rettelöiden” nimellä tunnetut selkkaukset, jotka puhkesivat toistamiseen v. 1899 ja joiden yhteyteen kietoutuu käsiteltävänä oleva oikeusoikeusjuttu.

„Coeur d' Alenen rettelöt.”

Tässä seudussa syttyi ensimmäinen riita v. 1886. Seuraava varsinainen kahakka kaivannonomistajain ja kaivantomiesten välillä sattui kuusi vuotta myöhemmin. Seitsemän vuotta myöhemmin, v. 1899 tapahtui toinen Coeur d' Alenen rettelö joka teki Frank Steunenbergistä marttyrin. Nämä rettelöt kukisti eräs kaivantoyhtiö.

Lännen Kaivantomiesten Liittoa ei ollut olemassa vielä v. 1892. Kussakin kaivantokylässä oli oma unionsa jotka kuuluivat haaraosastoina Montanan kaivantomiesten järjestöön.

V. 1892 rettelöt olivat seurauksena kaivannonomistajain yrityksestä velvottaa kaivantomiehet suorittamaan dollari kuussa lääkärin palkkaukseen ja sairashuonekulujen korvaukseksi. Mutta kaivantomiehet, vaikka ilmaisivatkin suostuvansa tuohon verotukseen, vaativat samalla oikeutta itse järjestää lääkintöhoito, ja lopullisesti he pystyttivätkin sairaalan Wallacen kaupunkiin.

[Kaatuneita juniolaisia.

Tulivat „tapaamaan” apulais-sheriffi Dick Adamsia eräästä kapakasta, mutta tämä tiesi olla varuillaan ja sivuhuoneesta ampui molemmat milt’ei yht’aikaa. Tällä valokuvalla Adams puolustautui poliisitutkinuossa ja vältti edesvastauksen.

Tämän kiistan aikana ilmestyneet erimielisyydet johtivat uusiin selkkauksiin. Kaivantomiehet ilmaisivat tyytymättömyytensä yhtiöiden ruokaloihin ja majataloihin sekä vihdoin joutuivat arveluttavasti vastahankaan kaivannonomistajain kanssa, kun nämä alensivat palkkataksaa ensin pantuaan seisauksiin muutamia kaivantoja, joissa heidän selityksensä mukaan ei kannattanut teettää työtä, kun lyijyn hinta oli tavallista alempana.

Heinäkuun 11 päivän taistelu.

Toukokuussa samana vuonna kaivantopatruunat alkoivat kulettaa kaivantomielisiä ja asestettuja joukkoja muista valtioista. Bunker Hill, Sullivan ja Helena-Frisco nimiset kaivantoyhtiöt, jotka näyttävät menettelyllään kiihottaneen kiukkuja kaivantomiestensä keskuudessa, hankkivat Yhdysvaltain ylioikeudelta Idahossa päätöksen, jonka mukaan toiset liittovaltiot eivät saisi sekaantua Idahon sisäisiin asioihin, mikäli näiden yhtiöiden omistamat kaivannot tulisivat kysymykseen. Tämä välipäätös taskussaan kaivannonomistajat aloittivat työt ei-union miehillä. Mieliä kaivantomiesten keskuudessa oli sillä välin ärtynyt ja käynyt uhkaavaksi. Samaan aikaan sattuivat Ilomestead-alueen työriidat Pennsylvaniassa, joka tapaus ikäänkuin puhalsi tulen siihen kytevää hiilustaa muistuttavaan mieliälään, mikä jo pitemmän aikaa oli ollut vallitsevana Coeur d'Alenen kaivosmiesten keskuudessa. Silloin vakantui päätös käydä väkivallalla opettamaan ihmisiä kapitalisteille, jotka aina näyttivät olevan liitossa keskenään, työväkeä vastaan. Heinäkuun 10 p., kun jo sovinto oli näkyvässä, levisi huhu, joka kertoi, että Gemin kaivoksilla oli tapettu pari union miestä.

Alueen kaikilta ääriiltä riensi kaivantomielisiä Geminiin ja seuraavana aamuna, heinäk., 11 p. — jota vieläkin seudulla vietetään juhlanä — kaksi union miestä ja kaksi unioniin kuulumatonta työmiestä sai surmansa kahakoissa. Minä olen vakuutettu siitä että muualta tuodut poliisit olivat ne, jotka ampumisen aloittivat. Taistelu kesti kolme tuntia, noin tuhat kiväärilaukausta ammuttiin ja useimmissa taloissa olivat taistelun tauottua seinät kuulon reikien lävistäminä. Union miesten ampumavarat olivat jo melkein lopussa, kun George A. Pettibone, kolmas syytetyistä nykyi-

sessä k räjäjäjutussa, silloin rauhantuomarina Gemissa ja eräs Peterson niminen mies, useiden uniolaisten etunenässä mursivat auki Helena- Frisco- kaivannon ruutikellarin ja ottivat sieltä kaksisataa naulaa dynamiittia, jolla räjäyttivät yhtiön myllyn, mihin lakkorikkurit ja yhtiön palkkasoturit olivat asettuneet. Kun sitte lakkorikkurit antaantuivat, kävi selville, että eräs heidän joukkoonsa kuulava mies oli tapettu ja useat vaarallisesti haavottuneet. Vangiksi antaantuneita miehiä uniolaiset kohtelivat erittäin ihmisittäin ja tunnollisesti, ottivat hoitoonsa haavottuneet j. n. e. Räjähdyksessä Pettibone itsekin loukkaantui koko pahoin. Sitte nuion mainarit marssivat Gemin kaivannolle sekä myöhemmin Bunker Hillin ja Sullivanin kaivannoille Wardnerissa, jotka kaikki he ottivat haltuunsa, kun ensin siellä olevat lakkorikkurit olivat antautuneet ja luopuneet aseistaan, ja asettivat vartioita alueen kaikilla kulmilla sijaitseville kaivannoille. Sen jälkeen unioon kuulumattomat poistuivat seuduilta, toiset hyvällä, mutta toisia täytyi karkottaa väkipakolla. Kuvernööri Wilkey kutsui Yhdysvaltain sotaväkeä paikalle, ja Wallacchen pystytettiin n. s. „bull pen”, kurja vankila, jossa sadat kaivantomiehet saivat virua kuukausia. Sotajoukot viipuivat syksyyn saakka. George A. Pettibonen tuomitsi Yhdysvaltain ylioikeus ennenmainitun päätöksensä rikkomisesta kahdeksi vuodeksi kuritushuoneeseen. James H. Hawley, joka nyt on syyttäjäin asianajajana, oli silloinkin syyttäjäin puolella Pettibonea ja hänen tovereitaan vastaan. Ja Fremont Wood, joka toimii puhetta johtavana tuomarina Moyer-Haywood- Pettibone jutussa, oli siihen aikaan Yhdysvaltain Idahon oikeuspiirin yleisenä syyttäjänä, johtaen juttua vangittuja kaivantomiehiä vastaan.

Seuraavana vuonna, 1893, The Western Federation of Miners (Lännen Kaivantomiesten Liitto), perustettiin Butlessa. Sen muodostivat Coeur d' Alenesin juniot Butlessa, Black Hill'sissä South Dakotassa ja muutamissa pienemmissä Coloradon kaupungeissa.

Oliko sitte lännen kaivosmiesten liitto siihen millään tavalla sekottuneena, tosiasia on se, että Coeur d' Alenen alueella tehtiin sarja rikoksia, joista tämän järjestön viholliset ovat sitä syytelleet. Ne kohosivat huippukohtaansa vuoden 1899 mellakoissa ja saattoivat alueen katotilaan. Ja paljon tuottivat ne vahinkoa ei

ainoastaan järjestöön kuuluvalla työväestölle, vaan yleensä koko lännen kaivosmiesten liitolle. On mahdoton uskoa, että Coeur d' Alenen kaivantomiehet yleensä olivat syyllisiä näihin rikoksiin ja mielivaltaisuuksiin; tai että he edes sydämessään niitä suosivat. Minä olen nähnyt näiden miesten yhtä jyrkästi kuin ken hyvänsä puolustavan laillisuutta, vieläpä monessa suhteessa olevan suorempiakin kuin monet muut, mutta heitä nähtävästi pelotti se mielivalta jota nämä laittomuutta harrastavat harjoittivat, joten he eivät uskaltaneet nousta heitä julkisuudessa vastustamaan. Idahossa ei ollut olemassa sellaisia oloja kuin myöhemmin Coloradossa, missä kapitalistien laittomuus ja vääryydet yllyttivät tavallisissa oloissa rauhallisia miehiä vihaan ja väkivaltaisuuksiin. Useita kammottavia murhia tekivät nämä laittomat ja harvoim päästiin rikollisten perille.

Että mielet todella olivat kuohuksissa ja miehet valmiita vaikka mihin, osoittaa se seikka, että Lännen Kaivantomiesten Liiton presidentti Boyce Salt Lake Cityssä v. 1897 pitämässään puheessa lausui toivomuksenaan että kaikki paikallisjuniot perustaisivat kukin keskuudessaan n. s. kivääriklubin, aseellisen sotaväen osaston „niin että me kahden vuoden sisällä saisimme nähdä 25,000 miehen työmiesarmeijan täysissä aseissa marssimassa”. Hän sanalla ehdotti, että kansalliskaarteihin kuuhville henkilöille ei myönnettäisi pääsyä kaivantomiesten liittoon ja että liitto kaikin voimin vastustaisi sellaisia työnantajia, jotka pitäisivät työssään kansalliseen sotaväkeen kuuluvia henkilöitä.

V:n 1899 selkkaukset.

Huhtikuun puolivälissä v. 1899 Kaivantomiesten Liittoon kuuluvat Coeur d' Alenen juniot vaativat palkkorotusta Bunker Hillin ja Sullivanin kaivantoyhtiöiltä. Yhtiöt kieltäytyivät. Näissä kaivannoissa maksettiin palkkaa alhaisemman taksaan mukaan kuin alueen toisissa kaivannoissa, ja varmuudella tiedetään, että toisten kaivantoyhtiöiden johtomiehet yllyttivät juniolaisia pakottamaan tämän yhtiön hyväksymään se palkkauskava, mitä noudatettiin toisissakin kaivannoissa. Uhkasivat alentaa palkat kaikissa kaivannoissa samaan määrään, jolleivät Bunker Hillin ja Sullivanin kaivannot suostuisi korottamaan palkkoja. Eräs

kaivannon johtaja, joka oli huonoissa väleissä Bunker Hill yhtiön liikkeenhoitajan kanssa, meni niin pitkälle, että suorastaan

Helena-Frisco malmimurtimo, joka räjähytettiin v. 1892.

Verisissä lakkotappeluissa räjähytettiin tämä murtimo Heinäk. 11 p. 1892 vesiränniä myöten lasketulla dynamiitilla.

kehotti omia työmiehiään käyttämään väkivaltaisia keinoja Bunker Hillin herroja vastaan, jolleivät nämä muuten ottaisi suostuakseen. — Asia oli sellainen, että Bunker Hillin kaivauksessa

työmiesten ei tarvinnut käyttää kumitakkia ja muita sellaisia varustuksia kuin toisissa kaivannoissa, jotka olivat ilman kuivaustunneleita ja siten hyvin kosteita. Näin ollen työmiehet tässä kaivannossa säästivät siten noin kaksitoista dollaria.

Huhtik. 25 p. Bunker Hillin yhtiö ilmoitti miehille maksavansa vastedes samaa palkkaa kuin toisissakin kaivannoissa, mutta juna ei suostunut tunnustamaan, vaan erotti muutta mutkitta työstään ne muutamat miehet, jotka kuuluivat junioon. Seuraavina päivinä alkoi tapahtua häiriöitä.

Jo kello 6 aikoina huhtik. 29 p:n aamulla voi huomata uhkaavia varustuksia olevan tekeillä Bunker, Gemin ja Mullahin kaivan tokylien läheisyydessä. Miehet valmistuivat lähtemään mielenosoitukselle Wardneriin. Sulettujen ovien ja ikkunoiden takana pidettiin aikaisin aamulla kokous. Gemistä lähti kokouksen loputtua liikkeelle joukko naamioituja miehiä ase kädessä. Mullanissa hylättiin äänestyksellä ehdotus naamioitumisesta. Mullanin miehet matkallaan Wallacehin poikkosivat erääseen vanhaan latoon, josta kaivoivat esille, tietystä kätköstä, kaksi tai kolme laatikkoa kivääriä. Työtä ei tehty muissa kuin Bunker Hillin kaivannossa.

Wallacessa ja Burckessa kansa tarttui aseisiin. Noin kahdeksaan sataan mieheen nouseva joukko pysäytti Northern Pacific-rautatien junan ja liittivät siihen entisten lisäksi yhdeksän tavaravaunua. Veturin kuljettaja pakotettiin ajamaan Geminiin. Siellä avattiin Helena-Frisco kaivannon ruutikellari, josta lastattiin junaan neljä tuhatta naulaa dynamiittia. Ennen Burkesta lähtöä otettiin mukaan tohtori J. S. Collins, joka sattumalta oli paikalla. Wallacessa juna muutettiin Wardneriin menevälle rautatielle. Kolmella sadalla miehellä oli aseet ja naamarit. Valkoinen nauha oli yhteisenä merkinä kaikilla.

Bunker Hill kaivannon liikkeenhoitaja sai junan tulosta sähkösanomalla tiedon ja pakeni vuoriston kautta varotettuaan miehiä sulkemaan myllyn ja pitämään huolta itsestään.

Juna saapui Wardneriin kello 1 a. p., ja kello 2.30 dynamiitti oli sijotettu Bunker Hill-yhtiön \$250,000 arvoisen myllyn alle ja räjäytetty. Rakennus meni kokonaan mäsäksi. Räjähdys kuului 20 mailin päähän. Konttoorirakennukset, kaivantopäällikön talot ja muut rakennukset poltettiin maan tasalle. John

Smythe niminen kaivantomies, joka johti erästä tiedustelujoukkoa ammuttiin, joko epähuomiossa tai tahallaan.

Räjähdytetty kahdella tonnilla dynamiittia.

Idahon lakkomellakoissa räjähytettiin Huhtik. 29 p. 1899 Bunker Hillin ja Sullivanin malmimurttimot, arvoltaan \$250,000.

Melkein kaikki Bunker Hillin työmiehet pelastuivat, mutta James Cheynen, R. R. Rogersin, yhtiön pikakirjurin ja William H. Huffin otti joukko käsiinsä. Tehtyään heistä ensin nöyryyttä-